

9.2.2023

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Pukinmäenrannan asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2022-012917 T 10 03 03

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Pukinmäenrannan asemakaavan muutosta koskevasta 2.1.2023 päivätystä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Perustehtävänsä mukaisesti kaupunginmuseo tarkastelee hanketta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja esittää kantanaan seuraavaa.

Suunnittelualue sijaitsee Pukinmäen länsiosassa Vantaanjoen itäranalla. Asemakaavan laatimisen tavoitteena on luoda uusi kerrostalopainotteinen asuinalue. Lisäksi alueen eteläosaan Kehä I:n laidalle tutkitaan tilaa vaativan kaupan ja muiden toimitilojen sijoittumista. Kaava mahdollistaa myös uusien palvelujen, kuten päiväkodin saamisen alueelle. Kaavan valmistelun aikana tutkitaan, voiko Vantaanjoen ylitse sijoittaa uusia kävelyn ja pyöräilyn siltoja. Alueen pohjoisosassa luodaan lisäksi edellytykset pyöräilybaanan toteuttamiselle ja Kehä I:n varrella tutkitaan liikennejärjestelyitä ja melulta suojautumista.

Suunnittelualue on suurimmalta osin rakentamatonta pelto- ja metsäaluetta. Helsingin kaupunki omistaa suurimman osan suunnittelualueen tonteista ja yleisistä alueista. Alueen pohjoisosassa on Helsingin kaupungin asuntojen (Heka Oy) kerrostalotontti pysäköinteineen. Alueen keskellä on yksityisomistuksessa oleva K.A.Weiste -joulukoristetehtaan pienteollisuuskiinteistö. Alueen eteläosaan sijoittuu valtion omistamaa tiealuetta. Alueen eteläosaan sijoittuu lisäksi pikaruokaravintola sekä polttoaineen jakeluasema.

Kaavoitus on tullut vireille kaupungin aloitteesta ja tontin omistajan hakemuksesta. Kaupunki valmistelee asemakaavan muutoksen perusteella mahdollisesti kyseeseen tulevan maankäyttösopimuksen tontinomistajan kanssa käytävissä neuvotteluissa.

Alueella on voimassa useita asemakaavoja (vuosilta 1968–2015), joissa alue on merkitty puistoalueeksi, lähivirkistysalueeksi, urheilu- ja virkistyspalvelujen alueeksi, suojaviheralueeksi, maisemallisesti ja historiallisesti arvokkaaksi pelto- tai niittyalueeksi, vesialueeksi, asuinkehostalojen tai rivitalojen korttelialueeksi, liikerakennusten korttelialueeksi, teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueeksi, kunnallisteknisten rakennusten ja laitosten korttelialueeksi, autopaikkojen korttelialueeksi,

9.2.2023

pysäköimisalueeksi, yleiseksi pysäköintialueeksi, jalankululle ja pyöräilylle varatuksi katualueeksi, kauttakulku- tai sisäänajotieksi sekä katualueeksi.

Alueella on voimassa Helsingin yleiskaava 2016 (tullut voimaan 5.12.2018). Yleiskaavassa suunnittelualue on asuntovaltaista aluetta (A2, A3 ja A4), viher- ja virkistysaluetta sekä vesialuetta. Alueen pohjoisosaan on osoitettu itä-länsi-suuntaiset yhteydet pikaraitiotielle ja pyöräilyn baanaverkolle. Alueen pohjoisosan läpi kulkee kaakko-luode-suuntainen viheryhteys. Alueen halki pohjoisetelä -suunnassa kulkee pääkatu. Eteläosaan aluetta on merkitty valtakunnallisesti/ seudullisesti tärkeä tie/katu.

Suunnittelun keskeisenä tavoitteena on sopeuttaa uusi rakentaminen Vantaanjoen valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan. Tavoitteena on myös huomioida alueen luontoarvot mukaan lukien Vantaanjoen Natura-alue. Suunnittelualueella sijaitsevat metsäiset kukkulat on tavoitteena säilyttää nykyisessä käytössään virkistysalueina. Alueen liikennesuunnittelun tavoitteena on luoda uusia kulkuyhteyksiä rakentuvan alueen sekä Pukinmäen keskustan välillä. Yhteyksissä painotetaan erityisesti kävelyä ja pyöräliikennettä sekä joukkoliikennettä. Asema-kaavassa mahdollistettaisiin alueen pohjoisosassa itä-länsi-suuntaisen pyöräilybaanan toteuttaminen ja varaudutaan tilamitoituksessa myöhemmin tulevaisuudessa mahdollisesti rakentuvaan Jokeri 2 joukkoliikenneyhteyteen. Kehä I:n vierellä tutkitaan lisäksi liikennejärjestelyjä sekä melusuojausten parantamista.

Kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualue sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen (VAMA 2021) Vantaanjokilaakson viljelymaisema alueelle. Vantaanjokilaakso edustaa eteläisen Suomen pitkän kartano- ja viljelyhistorian synnyttämiä maatalousmaisemia. Alueen perinteinen viljelymaisema on säilynyt pääkaupunkiseudun kasvun paineessa hyvin. Se muodostaa arvokkaan maaseutumaisen elinkeinomaisemakokonaisuuden keskelle urbaania ympäristöä. Maisema-alueella on useita merkittäviä kulttuuriympäristökohteita, luonnonsuojelu- ja virkistysalueita sekä maatalouskäytössä säilyneitä yhtenäisiä peltoaloja.

Maisema-alueen kuvauksessa on nostettu esiin, että Vantaanjokilaaksoa ympäröivät maisemat muuttuvat nopeasti. Maisema-alueen tuntuumaan on noussut viime vuosikymmenien aikana useita asuinalueita. Lisäksi Vantaanjokilaakson viljelymaisemia sivuavat tai halkovat monet suuret liikenneväylät. Tiivistyvän kaupunkirakenteen keskellä Vantaan-

9.2.2023

jokilaakso on tärkeä virkistysalue, jossa risteilee runsaasti ulkoilureittejä.

Kaava-alueen lähistölle sijoittuu lisäksi valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön (RKY 2009) alue Tuomarikylän kartano, joka muodostaa Vantaanjokivarren kulttuurimaisemassa kartanolaitosta hyvin kuvastavan kokonaisuuden vanhoine kartanorakennuksineen ja 1900-luvulla rakennettuine talousrakennuksineen ja puistoineen.

K.A.Weisteen pienteollisuuskiinteistö

Suunnittelualueeseen kuuluu 1920-luvulla perustettu K.A.Weisteen joulukoristetehtaan pienteollisuuskiinteistö. Alun perin Kluuvikadulla sijainnut tehdas muutti Pukinmäkeen vuonna 1926. Myöhemmin samana vuonna tontille valmistui ensimmäinen vaatimaton tehdasrakennus sekä vuonna 1931 lisärakennus. Pääosa nykyisestä tehdasrakennuksesta on valmistunut vuonna 1946. Alueesta on tavoitteena laatia kaavaluonnoksia, joissa tutkitaan myös nykyisten rakennusten osittaista säilyttämistä ja uudelleenkäyttöä.

Teollisuuskiinteistön pihapiiriin kuuluu paikalla sijainneen maatilan tai huvilan vanha päärakennus, joka oli myöhemmin tehtaan perustajan Kalle Weisteen kotitalo. Huvilarakennus muutettiin vuonna 2017 myymäläksi. Rakennus on suojeltu sr-1-merkinnällä. Suojelumääräyksen mukaan kohde on: ”Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tarvelevät rakennuksen, sen julkisivujen, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai kulttuurihistoriallista arvoa tai tyyliä. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä, on rakennus korjaus- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla.”

Arkeologinen kulttuuriperintö

Asemakaavan suunnittelualueella sijaitsee yksi tunnettu muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama muinaisjäänös: Tukikohta XII:6 Pukinmäki (tunnus muinaisjäänösrekisterissä 1000013596), joka on ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusvarustus. Pääkaupunki-seutu linnoitettiin ensimmäisen maailmansodan aikana vuosina 1914–1918. Helsinki suojeltiin saaristoon tehdyillä rannikkolinnoitteilla sekä maan puolelta kolmella linnoitetulla puolustusvyöhykkeellä. Varustukset ovat nykyään rauhoitettuja muinaisjäänöksiä. Pukinmäen linnoitteet ovat osa tätä puolustusjärjestelmää.

Muinaisjäänös sijaitsee Närepuistossa, Närekujan pohjoispuolella olevilla kallioilla. Kohteessa on maahan kaivettuja ja kallioon louhittuja yh-

9.2.2023

dys- ja taisteluhautoja, joiden rintasuojia on korotettu maavalleilla. Lisäksi kohteessa on kolme keskeneräistä kuoppaa. Hautoja ja kuoppia on osittain täytetty. Ensimmäisen maailmansodan aikaisen venäläisen sotilaskartan perusteella mäeltä on laskeutunut yhdyshauta etelän ja kaakon suuntaan, Närekujan itäpuolelta asemakaavan suunnittelualueen ulkopuolelle. Yhdysauta on johtanut tykkipatterille nro 78, joka on sijainnut nykyisen Mikael Soinisen tie 5:n kohdalla. Tykkipatteri ja sille johtava yhdyshauta ovat tuhoutuneet talojen ja piha-alueiden alle. Närekujan ja Mikael Soinisen tien tonttien alla saattaa olla säilyneitä rakenteita mutta niiden tarkoista sijaintipaikoista ei ole tietoja. Siksi muinaisjäännöksen aluerajaus on merkitty ainoastaan kohteen pohjoisoosan muinaisjäännösrekisterin paikkatietokannassa.

Muinaismuistolain 1. §:n mukaan kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman tämän lain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Muinaismuistolain 13. §:ssä todetaan, että kaavoitusta suunniteltaessa on hyvissä ajoin otettava selko siitä, saat-taako hankkeen tai kaavoituksen toimeenpaneminen tulla koskemaan kiinteää muinaisjäännöstä. Jos niin on laita, on siitä viipymättä ilmoitettava Museovirastolle asiasta neuvottelemista varten.

Edellä mainittujen lainkohtien perusteella Helsingin kaupunginmuseo toteaa, että maankäytön suunnittelu ja rakentaminen on toteutettava lähtökohtaisesti siten, ettei muinaisjäännöksen säilyminen vaarannu. Mikäli suunnitelmassa kuitenkin päätetään tehdä muinaisjäännöksen kohdistuvia toimia, on järjestettävä muinaismuistolain 13. §:n mukainen neuvottelu, jossa todetaan, että muinaisjäännös tai osa siitä on mahdollista poistaa riittävien arkeologisten tutkimusten jälkeen. Neuvottelusta tulee tehdä muistio, jossa nämä asiat todetaan. Neuvottelussa tulee olla mukana hankkeen toteuttajan lisäksi Museoviraston, Helsingin kaupunginmuseon ja maanomistajan edustajat. Tutkimukset tilataan tämän jälkeen arkeologisia kenttätöitä tekevältä konsultilta. Tutkimuskustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja.

Kaupunginmuseon kanta

Suunnittelualue sijoittuu Pukinmäen kaupunginosan länsipuolelle ja rajautuu lännessä Vantaanjokeen, etelässä Kehä I:een ja pohjoisessa Tapaninvainion asuinalueeseen. Suunnittelualue on suurimmalta osin rakentamatonta pelto- ja metsäaluetta. Vantaanjoen varteen sijoittuu viljelypalstoja, matonpesupaikka sekä pieni uimaranta. Lisäksi alueella sijaitsee Helsingin kaupungin asuntojen kerrostalotontti, yksityisomistuksessa oleva K.A.Weiste -joulukoristetehtaan pienteollisuuskiinteistö,

9.2.2023

pikaruokaravintola sekä polttoaineen jakeluasema. Alueen eteläosassa on valtion omistamaa tiealuetta.

Asemakaavan muutoksessa tutkitaan uutta rakentamista Pukinmäenkaaren varrelle. Erityisesti rakentamista tutkitaan Pukinmäenkaaren itäpuolelle, mutta osin myös suunnittelualueen pohjois- ja eteläosien länsipuolelle. Yleiskaava osoittaa alueelle uutta asumista sekä ranta-alueille avoimia viher- ja virkistysalueita. Kaava-alueella sijaitsevat kolme metsäistä kukkulaa on osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan tavoitteena säilyttää nykyisenkaltaisesti virkistyskäytössä. Alueelle on laadittu vuonna 2022 Pukinmäen täydennysrakentamisen suunnitteluperiaatteet, jonka mukaan alueen kulttuuriperintö otetaan suunnittelussa huomioon. Suunnitteluperiaatteiden mukaan alueen suunnitelmat ja maankäyttöhankkeet sovitetaan ympäristöön siten, että suojelukohteet säilyvät. Kehittämisessä kannustetaan erityisesti tutkimaan yli 40-vuotiaiden rakennusten arvoa ja suojelumahdollisuuksia muistumana alueen historiallisesta kerrostuneisuudesta.

Kaupunginmuseo katsoo, että osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetty liike- ja toimitilarakentaminen alueen eteläosaan on mahdollista. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan Pukinmäenkaaren varrelle suunnitellaan uutta asuinrakentamista alueen pohjois- ja itäosaan, paikoin myös länsiosaan. Museo katsoo, että suunnittelualueen pohjois- ja itäosan täydennysrakentaminen on mahdollista. Suunnittelualueen pohjoisosaan esitetty täydennysrakentamisalue ulottuu Pukinmäenkaaren länsipuolelle. Museo esittää, ettei rakentamista ulotetaisi suunnittelualueen pohjoisosassa Pukinmäenkaaren länsipuolelle. Pohjois- ja itäosien täydennysrakentaminen ei saisi olla liian tiivistä tai korkeaa, jotta näkymät ja pääkaupunkiseudulla harvinainen avoin maisematila säilyisivät. Suunnittelussa tulee myös huomioida alueella säilyneet tilanrajoina harvinaiset puustoiset metsäselänteet.

Suunnittelualueen keskelle sijoittuva K.A.Weisteen alue tulee huomioida. Museo esittää, että alueen täydennysrakentamisen yhteydessä pienteollisuuskiinteistön rakennuksia pyritään säilyttämään osittain. Museo kommentoi K.A.Weisteen alueen kaavaluonnoksia suunnittelun tarkentuessa.

Suunnittelualue sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen Vantaanjokilaakson viljelymaisema alueelle, joka on myös tärkeä virkistysalue, jossa risteilee runsaasti ulkoilureittejä. Museo katsoo, että arvokasta maisemaa tulisi vaalia eikä alueen länsipuolelle tule sijoittaa täydennysrakentamista. Myös puistoalueelta avautuvat laajat näkymät jokilaaksoon, Tuomarinkylän kartanolle sekä lounaaseen Pakilan siirtolapuutarhan suuntaan tulee säilyttää.

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristötiimi,
kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

6 (6)

9.2.2023

Kaavan valmistelun aikana tutkitaan myös voiko Vantaanjoen ylitse sijoittaa uusia kävelyn ja pyöräilyn siltoja. Museo esittää, että osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetyistä sijainneista siltaa voisi tutkia jätevedenpuhdistamon lähistölle. Ennen mahdollisen siltahankkeen tarkempaa kommentoimista tulee kuitenkin selvittää sillan vaikutuksia maisemaan. Museo esittää, että maisemavaikutusten arvioinnin pohjaksi laaditaan havainnekuvia. Mahdollisen sillan suunnittelun yhteydessä tulee varmistaa, ettei hanke vahingoita valtakunnallisesti merkittävää maisema-aluetta.

Kaupunginmuseolla ei ole muuta huomautettavaa asemakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Lisätiedot

Katariina Ruuska-Jauhijärvi, tutkija, puhelin: 09 310 36473
katariina.ruuska-jauhijarvi(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö